ΑΔΑ: ΨΑΧ54653ΠΓ-Δ1Ι

Ministry of Digital Governance
Digitally signed by Ministry of Digital Governance
Date: 2026.11.03 13:48:41 EET
Reason:
Location: Athens

@ΣΗΔΕ ΙΡΙΔΑ
6abb649b12458a2253ed936f
ΑΠ:283136
Υπογραφή: 03/11/26 12:47
Διανομή: 03/11/26 13:04

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ & ΤΡΟΦΙΜΩΝ
ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΜΑΤΕΙΑ ΕΝΩΣΙΑΚΩΝ ΠΟΡΩΝ & ΥΠΟΔΟΜΩΝ
ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ & ΚΛΙΜΑΤΙΚΗΣ ΑΛΛΑΓΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗΣ ΑΛΛΑΓΗΣ & ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ

Ταχ. Δ/νση : Πατησίων 207 & Σκαλιστήρη 19
112 53 Αθήνα
Πληροφορίες : Κυριάκος Λουράντος
Τηλέφωνο : 210 212 8227
Email : klourantos@minagric.gr

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ

ΘΕΜΑ: Εφαρμογή του οικολογικού προγράμματος Π1-31.4 «Επέκταση κυκλικής οικονομίας στη γεωργία» που θεσπίστηκε με το Κεφάλαιο 3, της αριθ. 1384/190515/19-6-2023 απόφασης Υπουργού Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων (ΦΕΚ 3946 Β΄).

Η παρούσα εγκύκλιος έχει ως σκοπό την παροχή κατευθυντήριων γραμμών για την εφαρμογή του οικολογικού προγράμματος Π1-31.4 «Επέκταση κυκλικής οικονομίας στη γεωργία» καλούμενου εφεξής «Πρόγραμμα» βάσει των διατάξεων των άρθρων 24, 25, 26 και 27, της αριθ. 1384/190515/19-6-2023 απόφασης Υπουργού Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων (ΦΕΚ 3946 Β΄), όπως τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε με τα άρθρα 9, 10 και 15 της αριθ. 378371/17725/2-12-2024 όμοιας (ΦΕΚ 6717 Β΄) και τα άρθρα έκτο και έβδομο της αριθ.15970/16-6-2025 όμοιας (ΦΕΚ 3040 Β΄).

Α. Μέθοδοι εφαρμογής κυκλικής οικονομίας στη γεωργία

Ο γεωργός που επιλέγει την εφαρμογή του προγράμματος σε αγροτεμάχια της εκμετάλλευσής του, έχει να επιλέξει μεταξύ τριών μεθόδων κυκλικής οικονομίας:

1η μέθοδος:
Συλλέγονται όλα τα υπολείμματα της καλλιέργειας και παραδίδονται σε φορέα που δραστηριοποιείται στην παραγωγή κομπόστ ή χωνεύματος κατάλληλων για γεωργική χρήση. Αυτός ο φορέας μπορεί να είναι:

- Μια μονάδα κομποστοποίησης που παράγει κομπόστ για γεωργική χρήση. Δεν επιτρέπεται η παράδοση των υπολειμμάτων σε μονάδα παραγωγής κομπόστ τύπου Α, που η χρήση του στη γεωργία απαγορεύεται.
- Μια μονάδα παραγωγής βιοαερίου που είναι αδειοδοτημένη να διαθέτει το χώνευμα που παράγεται ως υποπροϊόν, στη γεωργία.

Προκειμένου ο γεωργός να αντεπεξέλθει στο πρόσθετο κόστος συλλογής και διάθεσης των υπολειμμάτων ενισχύεται με 20 € ανά εκτάριο.
Σε περίπτωση που ο γεωργός δεν προβεί σε συλλογή και διάθεση των υπολειμμάτων της καλλιέργειας δεν δικαιούται καμία ενίσχυση ακόμη και αν στη συνέχεια προβεί σε προμήθεια και εφαρμογή κομπόστ.
Η συλλογή και παράδοση των υπολειμμάτων αποδεικνύεται με την προσκόμιση παραστατικού παραλαβής των υπολειμμάτων από τη μονάδα στην οποία παρέδωσε αυτά ο γεωργός.

Ακολούθως, προβαίνει στην εδαφοβελτίωση των αγροτεμαχίων

- με την εφαρμογή κομπόστ που έχει προμηθευτεί είτε από μονάδα παραγωγής κομπόστ κατάλληλου για γεωργική χρήση είτε τυποποιημένο κομπόστ από το εμπόριο,
- με την εφαρμογή του στερεού κλάσματος χωνεύματος, που έχει προμηθευτεί από μονάδα παραγωγής βιοαερίου αδειοδοτημένης να διαθέτει το χώνευμά της στη γεωργία,
- με την εφαρμογή ιλύος από εγκαταστάσεις επεξεργασίας αστικών λυμάτων. Στην περίπτωση αυτή η εφαρμογή γίνεται σύμφωνα με τις διατάξεις της αριθ. 41828/630/18-4-2023 (ΦΕΚ 2692 Β΄) ΚΥΑ.

Όλα τα ανωτέρω υλικά πρέπει να είναι σε μορφή σαθρού στερεού υλικού. Αυτό σημαίνει ότι η περιεκτικότητα σε υγρασία πρέπει να είναι το πολύ 45%. Δηλαδή η περιεκτικότητα σε ξηρά ουσία δεν μπορεί να είναι μικρότερη του 55%.
Η ποσότητα του κομπόστ, χωνεύματος ή ιλύος που εφαρμόζεται εξαρτάται από την καλλιέργεια.

- Για αρόσιμες καλλιέργειες 1.500 λίτρα ανά εκτάριο
- Για κηπευτικά 3.000 λίτρα ανά εκτάριο
- Δενδρώδεις καλλιέργειες 2.000 λίτρα ανά εκτάριο
- Αμπέλια και ακτινίδια 1.550 λίτρα ανά εκτάριο

Δεδομένου ότι η απαιτούμενη ποσότητα κομπόστ που πρέπει να προμηθευτεί ο γεωργός εξαρτάται από το είδος της καλλιέργειας, ανάλογη είναι και η ενίσχυση που αντιστοιχεί στο κόστος κτήσης του κομπόστ. Έτσι, η ενίσχυση για την προμήθεια και εφαρμογή του κομπόστ ανέρχεται

- Για αροτραίες καλλιέργειες σε 90 € ανά εκτάριο
- Για κηπευτικά σε 180 € ανά εκτάριο
- Δενδρώδεις καλλιέργειες σε 120 € ανά εκτάριο
- Αμπέλια και ακτινίδια σε 92 € ανά εκτάριο

Στην περίπτωση που ο γεωργός προμηθευτεί και εφαρμόσει ποσότητα κομπόστ μικρότερη από την ανωτέρω αναφερόμενη, η προβλεπόμενη ενίσχυση μειώνεται αναλογικά. Αν για παράδειγμα, γεωργός που καλλιεργεί κηπευτικά, εφαρμόσει 1.500 λίτρα κομπόστ ανά εκτάριο, αντί της προβλεπόμενης ποσότητας των 3.000 λίτρων κομπόστ ανά εκτάριο, δηλαδή μειωμένη ποσότητα κατά 50%, αναλογικά θα μειωθεί και η σχετική ενίσχυση κατά 50% και αντί του ποσού των 180 € ανά εκτάριο θα εισπράξει 90€ ανά εκτάριο.
Η προμήθεια του κομπόστ αποδεικνύεται με την προσκόμιση σχετικού παραστατικού που συνήθως είναι το δελτίο αποστολής του κομπόστ ή τιμολόγιο αγοράς. Το κομπόστ πρέπει να

συνοδεύεται από πιστοποιητικό ανάλυσης του κομπόστ όπου θα αναφέρεται η περιεκτικότητα του υλικού σε

- Ξηρά ουσία
- Άζωτο
- Φώσφορο
- Κάλιο
- Οργανικό άνθρακα

2η μέθοδος:

Συλλέγονται όλα τα υπολείμματα της καλλιέργειας, τεμαχίζονται και συγκεντρώνονται σε κομποστοσωρό. Εφόσον πρόκειται για κλαδέματα πρέπει να προηγείται θρυμματοποίηση. Στον κομποστοσωρό υφίστανται αερόβια ζύμωση (κομποστοποίηση) για διάστημα τουλάχιστον τεσσάρων μηνών και προκύπτει κομπόστ το οποίο θα χρησιμοποιηθεί για την εδαφοβελτίωση του χωραφιού. Το κομπόστ αυτό πρέπει να διασπαρθεί στο χωράφι και να ενσωματωθεί στο έδαφος.

Ο κομποστοσωρός δεν χρειάζεται να είναι μόνιμη κατασκευή. Μπορεί να είναι και μια απλή κατασκευή που θα εξασφαλίζει τη στήριξη του κομποστοσωρού ώστε να μην καταρρεύσει.

Η εφαρμογή κυκλικής οικονομίας στον αγρό βελτιώνει χαρακτηριστικά του εδάφους όπως τη δομή (την ικανότητα του εδάφους να σχηματίζει συσσωματώματα), την υδραυλική αγωγιμότητα (την ικανότητα του εδάφους να απορροφά το νερό) και την ικανότητα ανταλλαγής κατιόντων (την ικανότητα του εδάφους να συγκρατεί θρεπτικά και να τα αποδίδει στη διάθεση των φυτών όταν αυτό τα χρειάζεται). Επιπροσθέτως, γίνεται και ανακύκλωση θρεπτικών στο έδαφος, με αποτέλεσμα μακροπρόθεσμα να απαιτούνται λιγότερα λιπάσματα.

Η μέθοδος αυτή έχει και μια αρνητική πτυχή. Σε περίπτωση που στο χωράφι υπάρχει μόλυσμα κάποιας παρασιτικής ασθένειας ή ζωικού εχθρού, υπάρχει κίνδυνος μετάδοσής της στην επόμενη καλλιέργεια. Για το λόγο αυτό η μέθοδος αυτή δεν πρέπει να εφαρμόζεται σε περιπτώσεις όπου η καλλιέργεια έχει προσβληθεί από κάτι από τα παραπάνω.

Δεδομένου ότι η μέθοδος απαιτεί κομποστοποίηση στο χωράφι, ο γεωργός πρέπει να διαθέτει κομποστοσωρό ή κομποστοσωρούς τους οποίους θα πρέπει να μπορεί να επιδείξει σε κάθε επιτόπιο έλεγχο. Είναι δυνατό να υπάρχει ένας κομποστοσωρός στον οποίο θα συγκεντρώνονται το σύνολο των υπολειμμάτων των καλλιεργειών ή περισσότεροι κομποστοσωροί προκειμένου να μην απαιτείται μεταφορά των υπολειμμάτων σε μεγάλες αποστάσεις. Συνιστάται να δημιουργείται ένας κομποστοσωρός ανά αγροτεμάχιο, ώστε να εξασφαλίζεται ότι δεν θα υπάρχει πιθανότητα μεταφοράς μολύσματος από το ένα αγροτεμάχιο στο άλλο.

Τα θρυμματισμένα υπολείμματα πρέπει να παραμείνουν στον κομποστοσωρό τουλάχιστον για τέσσερις μήνες για την επίτευξη επαρκούς σταθεροποίησης του κομπόστ. Αυτό σημαίνει ότι σε περίπτωση επιτόπιου ελέγχου σε χρονική στιγμή απέχουσα λιγότερο από τέσσερις μήνες από τη τελευταία συγκομιδή, ο γεωργός θα πρέπει να μπορεί να επιδείξει τον κομποστοσωρό που δημιούργησε από τα υπολείμματα της καλλιέργειας. Η μη ύπαρξη κομποστοσωρού στοιχειοθετεί τη μη εφαρμογή της δράσης.

Σε περίπτωση που έχουμε δυο ή περισσότερες καλλιέργειες, άρα και αντίστοιχες συγκεντρώσεις υπολειμμάτων, θα πρέπει να δημιουργηθεί και αντίστοιχος αριθμός κομποστοσωρών. Σε

διαφορετική περίπτωση, το τετράμηνο της κομποστοποίησης θα μετράει πάντα από τη στιγμή της τελευταίας απόθεσης υπολειμμάτων στον κομποστοσωρό.

3η μέθοδος

Τα υπολείμματα δεν αποσύρονται από το χωράφι. Θρυμματίζονται και απλώνονται επί τόπου και ψεκάζονται με μικροβιακό σκεύασμα που προάγει την αποικοδόμηση των οργανικών ουσιών. Κατόπιν γίνεται ενσωμάτωση των θρυμματοποιημένων και ψεκασμένων υπολειμμάτων στο έδαφος. Ο θρυμματισμός επιτυγχάνεται:

- Στην περίπτωση των ποωδών καλλιεργειών με κατεργασία των υπολε ιμμάτων με καταστροφέα
- Στην περίπτωση δενδρωδών και αμπελιών με τη χρήση θρυμματοποιητή που θρυμματοποιεί τα κλαδέματα σε ροκανίδια.
- Στην περίπτωση που έχουμε να κάνουμε με καλαμιά σιτηρών δεν απαιτείται θρυμματοποίηση της καλαμιάς. Αρκεί ο ψεκασμός της καλαμιάς με το μικροβιακό σκεύασμα και η ενσωμάτωσή της στο έδαφος.

Με τον όρο ψεκασμός νοείται η επέμβαση που σκοπό έχει να φέρει σε επαφή τα θρυμματοποιημένα υπολείμματα με το μικροβιακό σκεύασμα. Δεν είναι απαραίτητο να γίνεται ψεκασμός υγρού. Είναι δυνατό η εφαρμογή του σκευάσματος να γίνεται με επίπαση ή με άλλη μέθοδο, ανάλογα με τις οδηγίες εφαρμογής του σκευάσματος. Για την εργασία αυτή ο γεωργός λαμβάνει ενίσχυση 20 € ανά εκτάριο.

Ο ψεκασμός γίνεται με χρήση σκευασμάτων που περιέχουν μικροοργανισμούς που προάγουν την αποικοδόμηση των οργανικών ενώσεων της φυτικής βιομάζας. Δεν είναι επιλέξιμα σκευάσματα που προάγουν την αποικοδόμηση χωρίς όμως να περιέχουν μικροοργανισμούς. Ένα σκεύασμα για να είναι επιλέξιμο πρέπει να αναγράφεται στην ετικέτα του ότι περιέχει μικροοργανισμούς που έχουν τη δυνατότητα αποδόμησης φυτικών ιστών. Οι γεωργοί που επιλέγουν αυτή τη μέθοδο ενισχύονται με το ποσό των 80 € ανά εκτάριο για την αγορά του σκευάσματος.

Ο γεωργός είναι υποχρεωμένος να αγοράσει κατάλληλο σκεύασμα, δηλαδή σκεύασμα που περιέχει μικροοργανισμούς που έχουν τη δυνατότητα αποδόμησης φυτικών ιστών. Σκευάσματα που περιέχουν ουσίες που ευνοούν την κομποστοποίηση αλλά δεν περιέχουν τέτοιους μικροοργανισμούς δεν είναι επιλέξιμα.

Ο γεωργός πρέπει να εφαρμόσει το σκεύασμα στην ενδεδειγμένη ποσότητα που προκύπτει από τις οδηγίες χρήσεως που βρίσκονται στην ετικέτα του σκευάσματος. Συνεπώς, πρέπει να αγοράσει ποσότητα σκευάσματος επαρκή για την έκταση στην οποία εφαρμόζει το οικολογικό πρόγραμμα της κυκλικής οικονομίας. Αν για παράδειγμα σύμφωνα με τις οδηγίες χρήσεως του σκευάσματος, απαιτείται η εφαρμογή 1 λίτρου σκευάσματος ανά στρέμμα και ο γεωργός εφαρμόζει το οικολογικό πρόγραμμα σε 10 εκτάρια, τότε πρέπει να διαθέτει τιμολόγιο αγοράς τουλάχιστον 100 λίτρων σκευάσματος.

Πέραν του τιμολογίου αγοράς του σκευάσματος, σε περίπτωση ελέγχου, ο γεωργός πρέπει και να διαθέτει και να επιδείξει την ετικέτα του σκευάσματος, προκειμένου να μπορεί να διαπιστωθεί τόσο η καταλληλότητα του σκευάσματος όσο και κατά πόσον αγοράστηκε στην ενδεδειγμένη ποσότητα. Στην περίπτωση που το σκεύασμα που χρησιμοποιήθηκε βρεθεί

ακατάλληλο, τότε δεν καταβάλλεται καμία ενίσχυση στο γεωργό. Σε περίπτωση που το σκεύασμα είναι κατάλληλο αλλά εφαρμόστηκε σε ποσότητα μικρότερη της ενδεδειγμένης στην ετικέτα, η ενίσχυση για την αγορά σκευάσματος μειώνεται αναλογικά. Στο προηγούμενο παράδειγμα, ο γεωργός πρέπει να λάβει ενίσχυση για την αγορά σκευάσματος 80 € ανά εκτάριο και επειδή πρόκειται για 10 εκτάρια, θα λάβει συνολικά 800 € για την αγορά σκευάσματος. Την ενίσχυση αυτή θα την λάβει εφόσον αγοράσει τουλάχιστον 100 λίτρα σκευάσματος. Αν από το τιμολόγιο αγοράς προκύπτει ότι αγόρασε 70 λίτρα σκευάσματος, δηλαδή ποσότητα 30% μικρότερη από την ενδεδειγμένη, τότε θα λάβει ενίσχυση για αγορά σκευάσματος μειωμένη κατά 30%, δηλαδή 560 €.

Β. Εδαφολογικές αναλύσεις.

Ο γεωργός που εφαρμόζει το πρόγραμμα με οποιαδήποτε από τις ανωτέρω περιγραφείσες μεθόδους οφείλει να προβεί σε εργαστηριακές εδαφολογικές αναλύσεις για δυο εδαφολογικά χαρακτηριστικά:

Την περιεκτικότητα του εδάφους σε οργανικό άνθρακα και

Την ικανότητα ανταλλαγής κατιόντων

Η αύξηση των δυο ανωτέρω μεγεθών αντιστοιχεί σε αύξηση της γονιμότητας του εδάφους. Το έδαφος αυξάνει την ικανότητά του να συγκρατεί λιπαντικά στοιχεία και στην περίπτωση των βαρέων εδαφών μακροπρόθεσμα αυξάνεται η υδραυλική αγωγιμότητα.

Οι εν λόγω αναλύσεις γίνονται προκειμένου ο γεωργός να διαπιστώνει την ευεργετική επίδραση της χρήσης κομπόστ και να συνεχίσει να την εφαρμόζει οικειοθελώς και όταν στο μέλλον πάψει να υφίσταται σχετική ενίσχυση. Στο έντυπο των αποτελεσμάτων της εδαφολογικής ανάλυσης πρέπει να αναφέρονται το όνομα του γεωργού και ο κωδικός του αγροτεμαχίου από το οποίο ελήφθη το δείγμα.

Γίνεται εδαφολογική ανάλυση για τα ανωτέρω δυο χαρακτηριστικά σε δείγματα εδάφους τόσα όσα και το ακέραιο μέρος των εκταρίων που είναι ενταγμένα στο πρόγραμμα. Αν π.χ. η συνολική έκταση που είναι ενταγμένη είναι 3 εκτάρια, λαμβάνονται 3 δείγματα. Αν είναι 3,4 ή 3,9 εκτάρια επίσης λαμβάνονται 3 δείγματα.

Τα δείγματα λαμβάνονται από τα μεγαλύτερα σε έκταση αγροτεμάχια. Αν π.χ. η συνολική ενταγμένη έκταση είναι 4,5 εκτάρια και αποτελείται από 9 αγροτεμάχια, θα ληφθούν συνολικά 4 δείγματα από τα τέσσερα μεγαλύτερης έκτασης αγροτεμάχια. Τα δείγματα πρέπει να είναι σύνθετα, δηλαδή να αποτελούνται από πολλά επί μέρους δείγματα από διάφορα σημεία του αγροτεμαχίου. Τα δείγματα πρέπει λαμβάνονται από επιφανειακό έδαφος βάθους 10 εκατοστών.

Οι εδαφολογικές αναλύσεις πρέπει να γίνονται είτε από εδαφολογικά εργαστήρια φορέων του Δημοσίου ή φορέων εποπτευόμενων από το Δημόσιο (ΠΕΓΕΑΛ, ΕΛΓΟ ΔΗΜΗΤΡΑ, Πανεπιστήμια) είτε από ιδιωτικά εδαφολογικά εργαστήρια διαπιστευμένα σύμφωνα με το πρότυπο ΕΛΟΤ ΕΝ ISO / IEC 17025 ή άλλο ισοδύναμο διεθνώς αποδεκτό πρότυπο.

Τα αποτελέσματα των εργαστηριακών ελέγχων πρέπει να περιλαμβάνονται στον περιβαλλοντικό φάκελο και να είναι διαθέσιμα σε κάθε έλεγχο. Στην περίπτωση που οι αναλύσεις έγιναν σε ιδιωτικό εργαστήριο πρέπει να υπάρχει και βεβαίωση του εργαστηρίου που έκανε την ανάλυση ότι είναι διαπιστευμένο σύμφωνα με το πρότυπο ΕΛΟΤ ΕΝ ISO / IEC 17025 ή άλλο ισοδύναμο διεθνώς αποδεκτό πρότυπο.

Προκειμένου να αντεπεξέλθει στο κόστος των αναλύσεων ο γεωργός ενισχύεται με το ποσό των 20 € ανά εκτάριο. Αν ο γεωργός δεν προβεί σε εδαφολογικές αναλύσεις κατά τα ανωτέρω ή προβεί μερικώς (λιγότερα δείγματα από τα προβλεπόμενα) ή η ανάλυση γίνει από μη διαπιστευμένο ιδιωτικό εργαστήριο, τότε η συνολική ενίσχυση του καταβάλλεται μειωμένη κατά 20%.

Γ. Ύψος ενίσχυσης.

Η συνολική ενίσχυση που λαμβάνει κατά τα ανωτέρω ένας γεωργός που συμμετέχει στο οικολογικό πρόγραμμα και είναι συνεπής στο σύνολο των υποχρεώσεών του, ανέρχεται:

- Για αγροτεμάχια με αροτραίες καλλιέργειες σε 130 € ανά εκτάριο.
- Για αγροτεμάχια με κηπευτικές καλλιέργειες σε 220 € ανά εκτάριο.
- Για αγροτεμάχια με δενδρώδεις καλλιέργειες σε 160 € ανά εκτάριο.
- Για αγροτεμάχια με αμπέλια ή ακτινίδια σε 132 € ανά εκτάριο.
- Για αγροτεμάχια που εφαρμόζεται επί τόπου κομποστοποίηση σε 120 € ανά εκτάριο.

Στις ανωτέρω ενισχύσεις είναι δυνατό να εφαρμοστεί μείωση σε περίπτωση που υπάρξει υπερβάλλουσα ζήτηση και οι αιτούμενες ενισχύσεις υπερβαίνουν τον προϋπολογισμό του προγράμματος.

Η ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ
ΕΝΩΣΙΑΚΩΝ ΠΟΡΩΝ ΚΑΙ ΥΠΟΔΟΜΩΝ

ΑΡΓΥΡΩ ΖΕΡΒΑ